

Wzrost liczby ludności w miastach to tuż obok starzenia się społeczeństwa jedno z większych wyzwań, z jakimi będziemy się mierzyć w XXI wieku. Ziemia staje się rozrastającym się miastem[1]. Według danych udostępnionych przez Światową Organizację Zdrowia (WHO) w 2007 roku ponad połowa populacji całego świata zamieszkiwała obszary zurbanizowane. W najbliższym czasie liczba ta będzie stale rosła. Do roku 2030 około trzech z pięciu osób będzie mieszkać w mieście[2].

Miasta stają się dominującym środowiskiem, w którym żyjemy – zarówno w młodości, jak i w wieku starszym. W Polsce, według prognozy Głównego Urzędu Statystycznego[3], do 2050 roku odsetek starszych mieszkańców miast będzie wynosił 35%, a więc wzrośnie o 19% względem roku 2014. W strukturze demograficznej polskich miast będzie także znacznie wyższy odsetek osób, które ukończyły 80 lat.

Taka sytuacja powoduje większe zapotrzebowanie na projekty i wsparcie dla najstarszych mieszkańców. Szybki rozwój miast jest wynikiem pozytywnego rozwoju ludzkości. Jeśli chcemy, żeby tereny miejskie dalej rozwijały się w sposób zrównoważony, konieczne jest uwzględnienie dbałości o zachowanie dobrego samopoczucia i umożliwienie aktywności osobom w podeszłym wieku. W 2002 roku działania zmierzające w tym kierunku zostały uznane za jeden z trzech głównych punktów rozwoju w przyjętym przez ONZ madryckim planie działania w kontekście starzenia się społeczeństw[4].

Niestety polskie miasta są w dużym stopniu zorganizowane z myślą o osobach w średnim wieku – zdrowych i pracujących. Urządzone tak, że tylko one są w stanie poradzić sobie z funkcjonowaniem i poruszaniem się w przestrzeni. Pozostałe grupy użytkowników, na przykład osoby starsze, mają problemy z pokonywaniem odległości bez możliwości zrobienia przystanku na ławce, przeszkodą są dla nich nierówne chodniki czy brak toalet miejskich.

Wspólna przestrzeń miasta powinna być dostępna dla wszystkich mieszkańców. Ważnym aspektem dostosowania przestrzeni miejskiej do potrzeb seniorów jest też to, że będzie ona wygodna również dla reszty mieszkańców. Jeśli przestrzeń zorganizowana jest w duchu projektowania uniwersalnego, przystosowania dla osób ze specjalnymi potrzebami nie będą stygmatyzujące i jednocześnie będą rozwiązaniami korzystnie wpływającymi na funkcjonowanie pozostałych grup społecznych.

Przykładem takiego sposobu myślenia o mieście jest koncepcja Gila Peñalosa, założyciela międzynarodowej organizacji 8 80 Cities (czyli Miasta 8 80). Myśl przewodnia organizacji głosi, że miasta powinny działać dla wszystkich, niezależnie od tego, czy ma się osiem czy osiemdziesiąt lat.

Idea Miast 8 80 zakłada tworzenie bezpiecznego i szczęśliwego miasta. Peñalosa podkreśla, że przestrzenie miejskie, które będą dopasowane do potrzeb i ograniczeń zarówno ośmio-, jak i osiemdziesięcioletka - czyli najbardziej wrażliwych uczestników ruchu - będą dobre dla wszystkich. Bezpieczne spacerowanie, możliwość korzystania z terenów zielonych, jazda na rowerze - czyli szeroko rozumiana mobilność - to według niego sposób na budowanie zdrowych i szczęśliwych społeczności. Przyjazne miasto powinno koncentrować się przede wszystkim na ludziach.

Dla osób starszych bardzo ważna jest możliwość wyjścia z domu. Wiele z nich właśnie w tym czasie ma poczucie kontroli nad własnym życiem - mogą wybrać trasę, planować swoją podróż i zarządzać nią. Dostępna przestrzeń ułatwia także starzenie się w miejscu zamieszkania - co wspiera autonomię seniorów, pozwala im dłużej pozostać samodzielnymi.

W procesie tworzenia rozwiązań dla osób starszych ważny jest głos samych użytkowników.

W wyniku badań przeprowadzonych przez Światową Organizację Zdrowia (WHO) zebrano opinie 1485 seniorów z 35 miast wszystkich kontynentów. Badania dotyczyły organizacji przestrzeni miejskiej i jej dostępności. Seniorzy wskazali te cechy przestrzeni, które uważają za istotne w procesie przystosowania jej do swoich potrzeb:

- **Możliwość korzystania z terenów zielonych.**
Najczęściej wskazywaną cechą miasta przyjaznego starzeniu się jest, według badanych, dostępność do terenów zielonych. Możliwość swobodnego wyjścia do parku miejskiego ułatwia aktywne spędzanie czasu i relaks.
- **Możliwość odpoczynku.**
Niezwykle ważna jest dostępność i częstotliwość pojawiania się miejsc do siedzenia. Wielu seniorów narzeka na trudności w przemieszczaniu się nawet w bliskiej okolicy. Jako główną przyczynę trudności wskazują brak możliwości odpoczynku podczas wędrowki.
- **Dostosowanie przestrzeni.**
Starsi mieszkańcy uważają, że miasto nie zostało zaplanowane z myślą o nich. Wychodzą do miasta, tylko jeśli mają do załatwienia coś konkretnego, po czym wracają prosto do domu. Gdyby przestrzeń oferowała więcej rozwiązań dostosowanych do potrzeb i ograniczeń seniorów, starsi mieszkańcy chętnie spędzaliby więcej czasu poza domem.
- **Bezpieczeństwo.**
Poczucie bezpieczeństwa w swojej okolicy ma duży wpływ na chęć wychodzenia. Badania wykazały, że osoby powyżej sześćdziesiątego roku życia upadają przynajmniej raz do roku. Dobrze oświetlone miasto, bez przeszkód i barier architektonicznych

w znacznym stopniu ułatwiłoby bezpieczne funkcjonowanie.

Miasto jest bardzo złożonym systemem. Na jego przyjazność wobec człowieka mają wpływ różne czynniki. Hasłem łączącym wszystkie działania sprzyjające seniorom w społecznym oraz fizycznym środowisku miejskim jest „tworzenie możliwości”^[5].

^[1] Miasta przyjazne starzeniu - przewodnik, Warszawa 2014. Polskie wydanie raportu WHO Global Age-friendly Cities. A Guide, Nowy Jork 2006, s. 14.

^[2] Tamże

^[3] Prognoza ludności na lata 2014-2050, Studia i Analizy Statystyczne, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2014.

^[4] Report of the 2nd World Assembly of Ageing, Madrid, 8-12 April 2002, United Nations, Nowy Jork 2002.

^[5] Miasta przyjazne starzeniu, dz. cyt., s. 18.

Bibliografia

Miasta przyjazne starzeniu - przewodnik, Warszawa 2014 [polskie wydanie raportu WHO: Global Age-friendly Cities. A Guide, Nowy Jork 2006].

Prognoza ludności na lata 2014-2050, Studia i Analizy Statystyczne, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2014.

Report of the 2nd World Assembly of Ageing, Madrid, 8-12 April 2002, United Nations, Nowy Jork 2002.